

תוכן עניינים

חלק א': עשיית עושר ולא במשפט - הדין, ההלכה ודברי	
הסבר.....	1
שער א': מבוא.....	1
פרק א': "עשיית עושר ולא במשפט" עילת על.....	1
1. כללי.....	1
2. עשיית עושר ודיני העקיבה.....	2
3. יחסים חוזיים.....	3
4. הגנה על הקניין.....	4
5. אין לעשות שימוש בדיני עשיית עושר באופן המחזק את הגורם המונופוליסטי על חשבון התחרות החופשית.....	5
6. תביעת מיטיבי נזק ועילת עשיית עושר ולא במשפט.....	5
7. תשלום הוצאות ושכר ייזום.....	13
8. על מועד היווצרות העילה לעניין התיישנות.....	14
9. היעדר עילה חוזית.....	15
פרק ב': "הגנת התקציב" - גביית כספים בחוסר סמכות על-ידי רשות	
ציבורית.....	19
שער ב': חוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979.....	21
פרק א': חובת ההשבה - סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט.....	21
1. כללי.....	21
2. משמעות הביטוי "שלא על-פי זכות שבדין".....	25
2.1 האם קיים במקרה דנן "יסוד נוסף" בעל מטען ערכי-שלילי המצדיק מתן סעד בעילה של עשיית עושר ולא במשפט?.....	27
2.2 התעשרו שלא כדין, שכן הפיקו תועלת אישית בעזרת הציוד שנגה לא שילמה עבורו, בידיעה שנגה לא שילמה עבורו.....	30
2.3 התעשרות מהתנהגות המהווה תחרות בלתי-הוגנת.....	30
2.4 האם יבוא מתחרה של מוצר, אותו משווק מפיץ בלעדי, תוך ניצול שוק הלקוחות שיצר מפיץ זה למוצר, מצמיחה לו עילה בעשיית עושר ולא במשפט כנגד המתחרה?.....	31
2.5 תביעה בעילה של עשיית עושר ולא במשפט - להבדיל מתביעה נזיקית המכוונת לפצות את התובע בגין נזק שנגרם לו - מטרתה להשיב לתובע את שווי ההתעשרות שעשה הזוכה (הנתבע) על חשבוננו.....	32
2.6 אם התעשר בעל דין עקב מעשה בית-דין שבוטל, התעשרותו היא לא במשפט, והוא חב בהשבה.....	33

3.	הברירה העומדת בפני תובע כשהרווח של הנתבע עולה על נזקו של התובע	33
4.	שיעור "טובת ההנאה"	34
4.1.	אומדן	34
4.2.	כללי היגיון המעוגנים בנסיון החיים	35
5.	מעשה פסול שהביא להתעשרותו שלאדם אחר	35
6.	הזיקה שבין הזכיה לבין המזכה - גם באופן עקיף	35
6.1.	עקרון היסוד	35
6.2.	זכות ההשבה הוכרה גם ממי שניצל את השוק בתקופה בה היה הצד השני מנוע מלשווק את תוצרתו	36
6.3.	התעשרות על-סמך פסק-דין חלוט	36
7.	טענות העמותה להתעשרות רמ"י על חשבונה שלא על-פי זכות שבדין. מה שקיבלה רמ"י, מכוח החוזה קיבלה, ואם התעשרה, התעשרה על-פי זכות שבדין	36
8.	דין מקרקעין שנרכשו בתמורה	37
9.	אחריות לגבי מניות ההטבה	37
10.	התעשר על חשבון המדינה, וזאת למרות שכספי השוחד עצמם לא יצאו מן הקופה הציבורית ואף לא היו מיועדים להשתלם לה	38
11.	האם הוכחה התעשרות מצד טחינת הנסיך למרות התנהגותה העוולתית?	38
12.	האם ניתן לתבוע את רווחיו של מבקש פטנט שהטעה את רשם הפטנטים מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט?	39
13.	האם העובדה שדמי הביטוח נגבו מהמעסיקים ולא מהעובדים - שוללת את האפשרות להכיר בתובענה הייצוגית כתביעה "להשבת סכומים שהרשות גבתה שלא כדין"?	39
14.	עילת התביעה היא עילה של "עשיית עושר ולא במשפט", שאיננה מצריכה הוכחת נזק	40
15.	האם התקיימו יסודות ה"התעשרות"?	40
16.	חובת ההשבה מכוח חוק עשיית עושר תקום עת יוכחו שלושה רכיבים מצטברים	41
17.	אין מדובר בשימוש שלא כדין במקרקעין כמובנו בחוק עשיית עושר	41
18.	העובדה כי התביעה מוגשת גם כן בעילה של עשיית עושר ולא במשפט, אינה מעלה ואינה מורידה לעניין התוצאה המתחייבת	41
19.	במקרים חריגים ניתן להתערב בהיקף ההשבה החוזית	42
20.	התובע השתמש בתמונות באופן מסחרי תוך פרסום עבודתו והאדרת שמו ובכך עשה עושר ולא במשפט על חשבון המועצה והצמיח לו רווח שלא כדין	42

21. עילת עשיית עושר ולא במשפט כעילה העלולה לעמוד לטובת גורם כמעין 'דין משלים' היכן שמסיבות מסויימות, אינו יכול לסמוך תביעתו על דיני הקניין הרוחני	43
22. החוק מחייב את מי שהתעשר שלא כדין, על חשבון מישהו אחר, להשיב את ההתעשרות לבעליה כאשר לעילה זו שלושה יסודות: התעשרות כלומר גידול בכמות נכסיו של הזוכה; שלא על-פי זכות שבדין כלומר שלא מכוח דין, חוק או חוזה ועל חשבון המזכה כלומר התעשרות הזוכה מנעה התעשרות של המזכה	43
23. ניתן לראות ברווח שנצבר לנתבעים מההפרש האמור - עשיית עושר ולא במשפט	44
24. האם הנתבעת חייבת להשיב כספים לתובע מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט?	44
25. פטור מהשבה	44
26. הפיצוי ששולם יצר חסרון לנתבעת	45
27. הנתבעים קיבלו טובת הנאה - שימוש במקרקעין שאין להם זכות בהם	45
28. הרשות שילמה עבור עבודות המסגרות בפרוייקט, בהתאם לחוזה מכוח מכרז עליו היא חתומה. אין במקרה זה "התעשרות בלתי-צודקת"	46
29. פיצוי התובעת בגין עשיית עושר ולא במשפט על חשבון התובעת בכך שעשו שימוש במקרקעין של בית הכנסת	47
30. אם זכתה הנתבעת בטובת הנאה (שינוי הייעוד) היא עשתה כן על-פי זכות שבדין, כלומר - מכוח ההסכם שבין הצדדים. קיומו של ההסכם שולל, איפוא, כל טענה של עשיית עושר ולא במשפט מצד התובע	47
31. פרשנותו הרחבה של החוזה לצורך שיקול אם יש צורך ומקום להעניק סעד המתבסס על חוק עשיית עושר ולא במשפט	48
32. האם התעשרה דג פרוסט "שלא על-פי זכות שבדין"?	48
33. האם חיובו של הבנק בתשלום פיצויים למשיב העשיר את המשיב שלא כדין?	49
34. תחרות הפוגעת בציפיה עסקית לגיטימית של הנפגע (כגון הציפיה להמשך הקשר עם לקוחותיו) והמצמיחה למתחרה, על-חשבון הנפגע, רווח או טובת הנאה, עשויה - בהתקיים תנאים מסויימים - להעמיד לנפגע עילת תובענה בשל עשיית עושר ולא במשפט	50
35. סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט קובע כי על התובע להוכיח התקיימותם של שלושה יסודות בעילת עשיית עושר ולא במשפט	51
36. על הזוכה להשיב למזכה רק את שיעור טובת הנאה שצמחה לו שלא כדין על חשבון המזכה	51
37. רווחים ממוניטין ללא השקעה	51
38. תקופת ההטבה	52

39	מתן אחריות למקררים - מצג שווא	52
40	ספרות משפטית - אופן הצגת הספרים	53
41	השיעור שיש לגזור משוויה המשתנה של הקרקע לצורך קביעת הפיצוי בגין אובדן דמי חכירה	53
42	התחשבות בשווי המבנה הקיים במקרקעין	54
43	החזקה במקרקעין ללא תשלום	55
44	גביית יתר - קריאות מוני חשמל	56
45	שכר-טרחת עורך-דין	57
46	ביטול הסכם זכיינות	57
47	גביית עמלה אסורה	58
48	סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט קובע כי על התובע להוכיח התקיימותם של שלושה יסודות בעילת עשיית עושר ולא במשפט	59
49	מי שהתעשר שלא כדין על חשבון רעהו חייב בהשבה	59
50	לא די בעצם ההתעשרות כדי להצמיח עילה בעשיית עושר	60
51	לטענת השבה נדרשת הוכחת קיומו של נזק בפועל	60
52	שווי השבחת בית	60
53	השבת סכום אגרה	61
54	תמורה חוזית	62
55	הקשר הסיבתי בין ההתעשרות של הנתבעת לבין פעולותיה של התובעת	62
56	סיכום ביניים	62
57	דמי שימוש ראויים ושכר ראוי עילתם בעשיית עושר ולא במשפט	63
57.1	כללי	63
57.2	תשלום דמי שימוש ראויים	63
57.3	האם הוכיחו המערערים את יסודות עילתם להשבה, לפי סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט?	67
57.4	שימוש במקרקעין מבלי ששולמו דמי שימוש ראויים, הוא בגדר עשיית עושר ולא במשפט המחייב את הנהנה מהשימוש במקרקעין בתשלום לבעל המקרקעין (המזכה) על טובת ההנאה שהפיק מאותו שימוש	67
57.5	סילוק יד - דמי שימוש ראויים	68
57.6	לביטול-המשפט סמכות לפטור מתשלום דמי שימוש ראויים	69
57.7	שימוש ברכוש משותף ללא הסכמה	69
57.8	סילוק יד - דמי שימוש ראויים	70
57.9	דמי שימוש ראויים בגין השימושים חורגים שבוצעו בנחלות	70
57.10	דמי שימוש ראויים בקרקע	71
57.11	דמי שימוש ראויים בגין חצר משותפת	72

57.12	זכאותו של נותן שירות לקבל שכר ראוי בעד השירות שנתן.....	72
57.13	משהושכר המושכר - הכולל את המקרקעין - לצד שלישי תמורת דמי שכירות, זכאית רמ"י להשבה של החלק הרלוונטי מתוך דמי השכירות, משום שהוא משקף את טובת ההנאה שהופקה בפועל שלא כדין אגב הסגת הגבול.....	73
57.14	הפחתת דמי השימוש הראויים.....	73
57.15	מחלוקת בעניין גובה דמי השימוש.....	74
57.16	העושה שימוש שלא כדין בנכס זולתו, חייב להשיב לבעל הזכות את הזכייה שבאה לו, מכוח העיקרון של עשיית עושר ולא במשפט, כשאחד הביטויים של כלל זה, הוא תשלום דמי שימוש ראויים, שנועד למנוע את התעשרותו של צד אחד על גבו של הצד האחר.....	74
57.17	חיוב בתשלום דמי שימוש אינו רק אם מדובר במסיג גבול הפולש אל מקרקעין שהם בבעלות אחר, אלא גם אם אדם חוכר מקרקעין בתשלום מופחת לנוכח ייעוד המקרקעין, אך בפועל השתמש בהם לייעוד אחר ללא רשות בעליהם.....	75
57.18	זכאות לשווי דמי שימוש ראויים בגין 7 השנים שקדמו להגשת התביעה.....	75
57.19	מסיג גבול העושה שימוש שלא כדין בקרקע זולתו, חייב להשיב את זכייתו שבאה לו מבעל הזכות מכוח העיקרון של עשיית עושר ולא במשפט.....	76
57.20	מאחר שהשימוש של הנתבעים היה גם בשטח המגרש ולא רק בשטח המבנה קמה זכאות התובעת לתשלום דמי שימוש גם עבור השימוש בשטח.....	77
57.21	זכות התובעת לקבלת דמי שימוש.....	78
57.22	תקופת החיוב בדמי שימוש ראויים.....	78
57.23	דמי שימוש ראויים.....	79
57.24	אין מקום לחייב מי מהנתבעים בדמי שימוש ראויים.....	79
57.25	זכאות התובעת לדמי שימוש.....	79
57.26	עילת תביעה לתשלום דמי שימוש ראויים מוסדרת בחוק עשיית עושר ולא במשפט ואינה קשורה בתביעה שכנגד.....	80
57.27	לטענת התובע הנתבעת הטעה אותו וכן זייפה את חתימתו על מסמכים שונים במסגרת עסקת התקשרות לרכישת מכשיר הטלפון.....	81
57.28	אין בהתנהלות שמבקש הנתבע לייחס לתובעים כדי להצדיק דחיה של דרישת ההשבה שהעלו, וכי לנתבע עצמו תרומה ממשית לזכייתו לאורך השנים.....	81

57.29	תביעה לתשלום דמי שימוש ראויים במקרקעין, המבוססת על טענה לשימוש במקרקעין שלא כדין ולהסגת גבול, היא, למעשה, תביעה על-פי חוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979	82
57.30	הזכאות לקבל פיצוי כספי בגין הרווחים שהפיק הנתבע משכירויות המשנה לאורך השנים, מכוח חוק עשיית עושר ולא במשפט	82
57.31	תשלום דמי שימוש עבור שטח שנתפס על-ידי המערערת מידי המשיבה ללא זכות	83
57.32	שאלת גובהם של דמי השכירות הראויים להשתלם למערערת	83
57.33	שכר ראוי בגין בצוע החוזה	84
85	פרק ב': פטור מהשבה	
85	1. כללי	85
94	2. על יחסי הגומלין בין סעיף 1 לחוק לסעיף 2 לחוק	94
96	3. "גילגול הוצאות"	96
97	4. "נסיבות אחרות"	97
105	5. מטרת ההשבה ושיעורה	105
108	6. צד ג' לשטר שפעל בחוסר תום-לב והחלת סעיף 2 לחוק עשיית עושר ולא במשפט	108
109	7. תועלת משימוש בנכס	109
110	8. דרישת התשלום בגין צריכת המים הלא חוקית	110
110	9. לטענת העירייה היא פטורה מהשבת ההיטלים מכוח הפטור שקבוע בסעיף 2 לחוק	110
110	10. לתובע אין כל עילה לקבלת הסכומים הנטענים	110
111	11. הוכח שימוש חורג וכי הנתבעים התעשרו מאותו שימוש	111
111	12. לא רק שהנתבעת לא דיברה "בעובדות ובמספרים", אלא שהיא לא הביאה ראיה כלשהי התומכת בטענה כי חיובה בהשבה יגרום לפגיעה בתקציבה	111
112	13. המערערת זכאית להשבת הכספים הללו במלואם מקופת הכינוס, ככל שהם עדיין מצויים בה	112
112	14. השבת כספי שוחד - סעיף 2 לחוק - דיני האמונאות מה גובר על מה	112
116	15. סעיף 2 לחוק עשיית עושר מאפשר לבית-המשפט לפטור מהשבה, כולה או מקצתה, אם השתכנע כי קיימות נסיבות העשויות להצדיק השבתה חלקית או אף פטור מלא מהשבה	116

16. התובעים זכאים לאכיפה, בעין או באמצעות "תחליף קיום" - איני נדרש לבקשתם החלופית של התובעים לפסוק להם השבה לפי חוק עשית עושר ולא במשפט. בכל זאת אציין כי אילולא מצאתי את התובעים זכאים לאכיפה - הייתי מזכה אותם בהשבה לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט 116

17. על-פי הוראות הדין, במקרה של השבה, על שני הצדדים להשיב זה לזה את התמורה שקיבלו בשל ההתנהלות הבלתי-תקינה 116

פרק ג': ניכוי הוצאות 117

1. כללי 117

2. הנתבעים טענו שלפי סעיף 3 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, המתיר לזוכה לנכות ממה שעליו להשיב את מה שהוציא או התחייב להוציא או השקיע באופן סביר להשגת הזכייה, יש לנכות הפרשי תשלום אגרה, ושכר-טרח א' ו- ב', ותשלומים ששילמו לרואה חשבון, ולמודדים בהליכים שונים שנוהלו בין הצדדים קודם לתובענה זו. אכן, זכותם של הנתבעים לפי סעיף 3 קיימת, אך אין הם זכאים לנכות דבר מחשבון המגיע לתובעת 117

3. לא מצאנו מקום לקבל את טענת הנתבעת, לפיה בהתאם להוראות סעיף 3 לחוק עשיית עושר יש להפחית מסך ההשבה "כל סכום שהוציאה והשקיעה על-מנת להשיג את הכספים" ובכלל זה שכר-טרח עו"ד שסייע בידה בקבלת הכספים בשנת 2009. הטענה הזו נטענה באופן לא מכומת, ומבלי לצרף ראיות כלשהן להוצאות שהיו, ומכאן שדינה להידחות 117

4. נסיבות העניין שהוכחו מזכות את המתקשרים עם הנתבעת - אשר ביטלו את ההסכם מייד לאחר חתימתו - בזכות להשבה מלאה. זאת מאחר שלא רק שהנתבעת הטעתה אותם, אלא שהיא עשתה כן תוך הפרה בוטה וקיצונית של החובה לנהל משא-ומתן ולקיים הסכם בתום-לב 117

5. אני סבור, כי ההוצאות שהושקעו באחזקת הדירה היו חיוניות לשמירתה והן אף היו הכרחיות על-מנת לאפשר את השכרתה השוטפת. יתרה-מכך, אינני סבור, כי לתובעת היתה צריכה להיות סיבה טובה להתנגד לביצוע השיפוץ על-מנת לאפשר את השכרת הדירה. לפיכך סבור אני, כי הנתבעת זכאית לדרוש לקזז מההכנסות בגין השכרת הדירה את ההוצאות שהיו לה לשימור הדירה ואחזקתה 118

6. לצורך השימוש בגג כחלק מדירת המגורים, הוציאו הנתבעים הוצאות. כיוון שהתובעים מעריכים את דמי השימוש על-פי החדר שנבנה ולא שימוש בגג, יש מקום לנכות מדמי השימוש את הוצאות הבניה 118

7. השבת הוצאות רישום הפטנטים 118

פרק ד': דין הפורע חוב הזולת 121

121.....	1. כללי
123.....	1.1 סיבה סבירה להתנגד
123.....	1.2 התנגדות לנושה החדש
124.....	1.3 התנגדות להחלפת הנושה הקיים
124.....	1.4 מחלוקת על קיומו של החוב או גובהו
125.....	1.5 האינטרס של פורע החוב
125.....	2. דוגמאות לדברי חקיקה שונים בדבר פירעון חוב הזולת
2.1.....	2.1 פדיון המשכון ופדיון המשכון שלא על-ידי החייב - סעיפים 13 ו-14 לחוק
125.....	2.2 נטל החיוב בין החייבים - סעיף 56 לחוק החוזים
173.....	2.2.1 כללי
173.....	2.2.2 זכות ההשתתפות - סעיף 56(ב) לחוק
174.....	2.3 העברת בטוחות - סעיף 58 לחוק החוזים
177.....	2.4 קיום - בידי מי - סעיף 40 לחוק החוזים
177.....	2.5 סעיף 1 לחוק המחאת חיובים, התשכ"ט-1969
178.....	2.5.1 כללי
178.....	2.5.2 הגבלת העבירות - המחאת הלוואה לצד ג' - מימוש בטוחה
179.....	2.5.3 המחאת מכר ומעמדו של נושה צד שלישי
181.....	3. קיזוז חוב מזונות
182.....	4. חוב של המבטח ששולם על-ידי אחר
183.....	5. הזכות להשבה לפי סעיף 4 לחוק עשיית עושר מותנית בהיעדר סיבה סבירה לחייב להתנגד לפרעון
184.....	6. פיצוי בשיעור סכום השוחד ששולם
184.....	7. סעיף 4 לחוק הינו בבחינת הסדר מיוחד
185.....	פרק ה': דין הפועל לשמירת עניינו של אחר
185.....	1. כללי
186.....	2. הוצאות שהוציא דייר לתיקונים ברכוש משותף
187.....	3. חיוב בחלק יחסי של הוצאות תכנית - ערעור בעניין זה בלבד התקבל
187.....	4. לא הוכח כי הנתבעות התעשרו על חשבון התובעת, מאחר ולתובעת אין כל זכויות בניה במקרקעין ועל-כן אין לומר כי נגזלו ממנה זכויות. ככל כן היתה מונחת בפני תשתית ראייתית לחיוב הנתבעות מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט, הרי שהתובעת לא הניחה בפני כל תחשיב מוצע לפיצוי
188.....	5. מהבחינה המשפטית, דרישה של בעל דירה להשיב לו סכום כסף שהוציא לצורך תחזוקת הרכוש המשותף, חוסה בצילו של חוק עשיית עושר ולא במשפט (סעיפים 5(א) ו-5(ג) לחוק)
188.....	

6. האם זכותו של ספק גז נכנס לקבל לידיו, כשלוח של הלקוח, את דמי הפיקדון שהפקיד הלקוח בידי ספק הגז היוצא, תלויה בכך שניתנה לספק הגז היוצא הזדמנות לפרק ולפנות את מכלי הגז והציוד המושאל?..... 188

7. אופן החלוקה הראויה של הכספים..... 189

פרק ו': תחולה ושמירת תרופות..... 191

פרק ז': הלכת א.ש.י.ר..... 201

פרק ח': הסעד..... 207

פרק ט': נתיבי ההגנה השונים על-פי הלכת א.ש.י.ר..... 209

פרק י': תמצית הלכה פסוקה..... 211

1. טענות העמותה להתעשרות רמ"י על חשבונה שלא על-פי זכות שבדין. מה שקיבלה רמ"י, מכוח החוזה קיבלה, ואם התעשרה, התעשרה על-פי זכות שבדין..... 211

2. זכאות לעמלה בעסקה..... 211

3. כאשר קיים חוזה בין צדדים, אין מקום לתביעה בגין עשיית עושר ולא במשפט בכל הנוגע למה שנכלל באותו חוזה. בענייננו כאמור נכלל עניין תשלום שכר-הטרחה בהסכמה בין הצדדים באופן מפורש. לכן אין מקום לחרוג מהסכמה זו, גם אם התוצאה העולה מכך היא שאחד הצדדים עשה "עסקה גרועה"..... 212

חלק ב': עילות תביעה בעילת עשיית עושר ולא במשפט בעניינים שונים..... 213

שער א': יחסי הגומלין בין דיני החוזים ודיני עשיית עושר ולא במשפט..... 213

פרק א': יחסי הגומלין בין סעיפים 9 לחוק החוזים תרופות וחוק עשיית עושר ולא במשפט..... 213

1. כללי..... 213

2. על זכות החזרה וזכות ההשבה..... 213

3. דיני עשיית עושר ותחולתם במסגרת דיני החוזים..... 215

3.1 כללי..... 215

3.2 תביעה להשבה בהסכמי הפצה וסוכנות שהגיעו לקיצם..... 218

3.3 דיני עשיית עושר באין חוזה..... 224

3.4 דחיית החלת דיני עשיית העושר במצב בו ניתן להשלים פרטי החוזה..... 224

3.5 תביעת השבה בעקבות הפרת הסכם..... 225

3.6 שכר-טרחת אדריכל בהיעדרו של חוזה..... 226

4. ההגנה המבוססת על שינוי לרעה בנסיבותיו של נתבע המתגונן בפני תביעת השבה..... 227

5. חובת ההשבה כתוצאה מביטול חוזה..... 228

228.....	5.1 כללי
230.....	5.2 כללי ההשבה
232.....	6. שיעורה של ההשבה
232.....	6.1 מטרת ההשבה - ההלכה הפסוקה
233.....	6.2 סעיף 21 לחוק החוזים (חלק כללי)
233.....	6.3 השבת כסף
235.....	6.4 פסיקת ריבית והפרשי הצמדה
236.....	6.5 שיעורה של ההשבה בקנין רוחני
237.....	6.6 השבת נכס בעין
238.....	6.6.1 ירידת ערך נכס עקב תנודות מחירי שוק
239.....	6.6.2 נכס שאבד, הושמד, ניזוק, או הושבח
239.....	6.6.3 סיכום
239.....	7. חריגים לכלל ההשבה ברובד הבסיסי - השבה בראי התנהגות הצדדים
241.....	8. השערוך - מטרתו והתאמתו לנסיבות של כל מקרה
242.....	9. תמצית ההלכה הפסוקה
242.....	9.1 ביטול והשבה
245.....	9.2 השבה חלקית
246.....	9.3 הזכות להשבה
248.....	9.4 השבת כספים במסגרת הסכם שבוטל
248.....	9.5 תחולה הדדית של סעיף 9 לחוק החוזים (תרופות)
249.....	9.6 גם מי שנפגע מההפרה, בענייננו המוכרת, חייב בהשבה
251.....	פרק ב': יחסי הגומלין בין סעיפים 21 לחוק החוזים (חלק כללי) וחוק עשיית עושר ולא במשפט
251.....	1. כללי
252.....	2. כשההשבה איננה אפשרית
253.....	3. ההשבה על-פי סעיף 9(א) לחוק החוזים (תרופות) מול הוראת סעיף 21 לחוק החוזים
257.....	פרק ג': שמירת תרופות - סעיף 22 לחוק החוזים
261.....	שער ב': מעשיית עושר ולא במשפט לתורת העקיבה
261.....	פרק א': כללי
263.....	פרק ב': עיקרה של תורת העקיבה
267.....	שער ג': עילת תביעה בסכסוכים על בסיס חוזה הפצה בעילת עשיית עושר ולא במשפט
267.....	פרק א': כללי
269.....	פרק ב': יחסי מפיץ-יצרן
287.....	פרק ג': האם זכאי המפיץ הבלעדי למנוע יבוא מתחרה של המוצר, נשוא זכות ההפצה הבלעדית

שער ד': תביעות בענייני קניין רוחני	295
פרק א': הארכת תוקפו של פטנט - הטעיה ועילת עשיית עושר ולא במשפט	295
פרק ב': חוק העיצובים, התשע"ז-2017	299
1. הורתו של החוק	299
2. תכליתם של דיני העיצובים ועילת עשיית עושר ולא במשפט	299
שער ה': דוגמאות שונות של תביעות בעילת עשיית עושר	301
פרק א': מבוא	301
פרק ב': תמצית ההלכה הפסוקה - תביעות שונות	303
1. בנק אשר שילם כסף על-פי שיק מזוייף, אינו זכאי להשבת הכסף	303
2. הליך הוצאת המיטלטלין נעשה כדין ולכן אין זה צודק לבצע השבה	303
3. משנרשם המדגם, נהנה בעליו הרשום ממונופול מסחרי מלא על הצורה המוגנת	303
4. צד ג' לשטר שפעל בחוסר תום-לב והחלת סעיף 2 לחוק עשיית עושר ולא במשפט	304
5. תביעה לשכר-טרחה מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט	305
6. מקום בו באה לעובד, שהוא מעין שלוח או נאמן של המעביד, טובת הנאה כתוצאה מהפרת חובותיו כעובד - הרי שזכאי המעביד לקבלת אותן טובות הנאה	305
7. אדם זכאי לשכר בגין עמלו, שאם-לא-כן יימצא מקבל השירות מתעשר שלא כדין	307
8. ביטול פסק בורר	307
9. התנאים לאישור תובענה ייצוגית	307
10. ערעור שכנגד - זיקה לערעור העיקרי	308
11. ביטול הסכם ופיצוי	308
12. גביית תשלומים שלא כדין - תביעה ייצוגית	309
13. פרשנות הסכם	309
14. הפרת הסכם שכירות	310
15. השבת כספים לבנק	310
16. גביית יתר עבור שירותי נמל - בקשה לאישור תביעה ייצוגית	312
17. בעלות בזכויות יוצרים כלכליות	312
18. מחיר מופרז עבור ירקות קפואים - אושרה בקשת הסתלקות	312
19. חיוב יתר שלא כדין בדמי ביטוח רכב חובה את שוכרי כלי הרכב בעסקאות ליסינג	313
20. התחייבות חוזית - מניות	314

21.	הפרת הסכם שיתוף - פירות ההפרה	314
22.	פיקדון על מיכלי משקה	315
23.	תביעה כספית להשבה של "הוצאות פיתוח" ששולמו ביתר	316
24.	המצאה כדין - בקשה לתביעה ייצוגית	317
25.	אפשרות סבירה להוכחתה של עילת הטעיה צרכנית	317
26.	הסדר הכולל רענון ידע אצל עובדי המשיבה - התקבלה בקשת הסתלקות	318
27.	חיוב המבקש בתשלום דמי חבר לאחר תום תקופת ההטבה	319
28.	התשתית העובדתית שהונחה כבסיס לטענה להעתקה והנאה מפרי עמלה של המבקשות - "ירייה באפילה"	319
29.	ביטול והשבה	320
30.	סימון מצברים	320
31.	שכר ראוי	321
32.	הטעיית הציבור - מחיר כרטיסי טיסה	321
33.	תמורה לכסף	322
34.	חניה לנכים	323
35.	שערי המרה	323
36.	תשלום שווי הזכויות הכלכליות	324
37.	קידוחים למציאת נפט - הטעיה ופיצוי	324
38.	זכויות בניה	325
39.	תוספת תשלום לכרטיסי רכבת	325
40.	פוליסת רכב חלופי - פרטים חסרים	326
41.	גילוי מסמכים - בקשה לעיון בתיק בית-משפט	326
42.	זכויות במחקר	327
43.	תקלה באריזת המוצרים ותיקונה	328
44.	עמלת חריגה ממסגרת אשראי	328
45.	היעדר סימון מחיר המוצרים ליחידת מידה	329
46.	שקיפות - "מחיר מבצע"	329
47.	מנכ"ל עמותה - הוצאת כספים שלא כדין	330
48.	חיוב תושב יישוב שאינו חבר באגודה בתשלום דמי חבר	330
49.	עלותו הממשית של האשראי	331
50.	השבת סכומי גמלת תלויים	331
51.	השבת השקעות בקרקעות	332
52.	זכיה כדין - קרקעות	332
53.	שליחת מסר פרסומי ללא הסכמה	333
54.	זכויות הצדדים ביחידות הדיור בפרוייקט	333
55.	ביטול צו עיקול זמני	334
56.	הפרת חוזה מכר דירה	334
57.	עלות התקנת מערכת ביוב - סכסוך שכנים	335

335.....	58. גביית תשלום העולה על המוסכם בחוזה
336.....	59. אופן הטיפול בבעלי החיים - חסכון בעלויות
336.....	60. ביטול פסק בורר
337.....	61. הפרת התקן על-ידי תנובה
337.....	62. המערערת זכאית להשבת הכספים הללו במלואם מקופת הכינוס, ככל שהם עדיין מצויים בה
337.....	63. היה על שופרסל להודיע ללקוחותיה מראש ובכתב ובתוך תקופת ההודעה, על מועד סיום תקופת העסקה הקצובה ותחילת החיוב בדמי חבר חודשיים
338.....	64. עמלת החליפין הנגבית בגין ביצוע עסקה של רכישת ומכירת מט"ח בדלפק שהבנק מפעיל בנתב"ג
339.....	65. בעלות זהכויות בבית נבנה במימון "כספי הגזל" שנלקחו מהחברה
339.....	66. פיצוי בגין הפגיעה באפשרותם של התובעים לרכוש מחסנים בפרוייקט בו רכשו דירות
339.....	67. אין לראות בהוצאות המשפט משום "התעשרות"
340.....	68. לא ניתן לנהל תובענה ייצוגית נגד רשות המיסים להשבת מס הכנסה שלגביו נטען כי שולם ביתר
340.....	69. השלכותיה של התובענה הייצוגית על הרשות, ובתוך כך האפשרות כי פסיקת פיצויים או השבה בשיעור גבוה
341.....	70. הטעיית משקיעים
341.....	71. גובהו של שכר-הטרח ששפסק
342.....	72. הפרת סימני המסחר של שאנל
342.....	73. הסמכות של המועצה האזורית לגבות תשלומי ארנונה מן העותרים
342.....	74. דיני עשיית עושר אינם בסיס מתאים למנגנון דמי החכירה האבודים
343.....	75. פיצוי כספי בגין השימוש במקרקעין שלא למטרה שלשמה הופקעו
343.....	76. חיוב שטח המרפסת
344.....	77. המשיבה הטעתה את ציבור הלקוחות עת לא גילתה בפניהם כי קיימים במטוס מושבים בעלי מגבלת הטיה של המושב, וגבתה עבור אותם מושבים מחיר זהה למושבים אחרים באותה מחלקה
344.....	78. השבת תוצאות ההתעשרות
344.....	79. בקשה לצו למתן חשבונות
345.....	80. בנסיבות מסויימות רשאי יהיה בית-המשפט להורות על השבה מכוח דיני עשיית עושר או על שלילה מכוח דיני אמונאות של מניות נושא המשרה המפר בחברה חדשה שהקים ושבאמצעותה הפר את חובות האמון שלו

81. דיני עשיית העושר הם דינים כלליים, ואלה אינם יכולים להרחיב את גבולות האחריות שמשרטטים דיני סימני המסחר.....	345
82. התובעת יכולה לתבוע סעד מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט.....	346
83. תמורה בגין העבודות שבוצעו.....	346
84. עומדת למערערת עילת תביעה לשכר ראוי מהמשיבה מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט.....	347
85. לא הוכח כי התובע התעשר מהשכרת השטח הנדון.....	347
86. בעלת המקרקעין רשאית להשבה גם מכח חוק עשיית עושר ולא במשפט.....	348
87. התובעת ביקשה השבה של הסכום ששילמה לטענתה למטמנה.....	348
88. הנתבע הפיק רווח כלכלי כתוצאה מפתיחת החנות שבבעלותו במושכר.....	349
89. האם בין התובע לנתבעת נכרת הסכם הלוואה שעל בסיסו על הנתבעת לשלם לתובע את סכום הכסף שהעביר לחשבונה, ואם לאו - האם היא מחוייבת להחזיר את הסכום מכוח עילת עשיית עושר ולא במשפט?.....	349
90. לטענת התובעות, הנתבעים הפיקו טובת הנאה מקניינה הייחודי והמקורי של התובעת 1 ללא זכות שבדין. כן, נטען כי הנתבעים "רוכבים" על גבי המוניטין של התובעות, כשהנתבעים "באו אל המוכן" ועושים שימוש במוצרי התובעות, תוך הפקת רווח כלכלי על חשבונן.....	350
91. האם זכאים התובעים לקבלת שווי זכויותיהם הנטענות במקרקעין או שווי פיצויים בגין הפקעתם?.....	350
92. הוספת עילת תביעה של עשיית עושר ולא במשפט.....	350
93. התובע נתן לנתבעת שירותים משפטיים והתביעה היא בגין שכר-הטרחה על אותם שירותים.....	351
94. לא הוכח כי המדובר בשותפות על-פי הוראות הדין, והתובע לא ביסס תביעתו על חוק עשיית עושר ולא במשפט, לא הוכיח הפרה כלשהי מצד הנתבעים, וכך גם לא הוכיח את נזקיו.....	351
95. האם העירייה התרשלה בקביעת שטח הנכס באופן המקנה לתובעת זכות להשבה?.....	352
96. אי-תשלום רווחים בקשר עם שותפות עסקית בין הצדדים.....	352
97. בחינת סבירות ההוצאות.....	352
98. הסתרת מאחורי מסך ההתאגדות - הנאה מכספים.....	353
99. הצדדים חלוקים על טיב והיקף העבודות הנוספות שסוכמו ביניהם, המזכות את התובעת בתוספת תשלום.....	353

100. הנתבעים קיבלו לידיהם כספים בגין עבודות שלא בוצעו על-ידם.....	353
101. זכות לתשלום דמי תיווך.....	354
102. על הנתבעים היה לשלם לתובעת את יתרת התמורה שלא שולמה.....	354
103. השבת כספי ארנונה שלפי הנטען שולמו ביתר.....	355
104. הפסיקה הכירה באפשרות של עורך-הדין "המעביר" לתבוע את עורך-הדין "הנעבר" בעילה של עשיית עושר ולא במשפט בגין שכר-טרחה.....	355
105. חובת הנתבעת לפרוע הלוואה.....	355
106. לא ניתן לעקוף את הוראות חוק המתווכים על-מנת לנסות ולהיפרע כספים מכוח הוראות חוק עשיית עושר ולא במשפט.....	356
107. הנתבע הפיק טובת הנאה מקניינה הייחודי ללא זכות וללא אישור.....	356
108. טענת עשיית עושר שלא במשפט, שנכתבה בתגובת התובעת לבקשה לדחיה על-הסף - אין סיכוי רב להתקבל.....	356
109. חיוב הנתבעים לשלם את סכום הערבות.....	357
110. אין מחלוקת בדבר החוב שנוצר בחשבון הנתבעת, אלא שלטענת הנתבעים הם פטורים מפרעון החוב נוכח רשלנות הבנק שהובילה ליצירת החוב.....	357
111. לא עלה בידי התובע להוכיח שהנתבעים הפרו כל נורמה חוזית, נזיקית או אחרת, לרבות על-פי חוק עשיית עושר ולא במשפט.....	358
112. בהיבט חוק עשיית עושר ולא במשפט החברה התעשרה ולא אישיות פרטית.....	358
113. על הנתבע להשיב לידיו את הסכום שקיבל בגין הפרת ההסכם.....	359
114. שכר עבודה נוסף.....	359
115. חובת ההשבה חלה על מי שקיבל שלא על-פי זכות שבדין דבר מה.....	359
116. פעילות מכוונת שתוכננה מראש, תוך שימוש בתוכנה שנכתבה לשם כך, במטרה להפיק רווחים מכניסות גולשים על חשבון בעלי התכנים המקוריים.....	360
117. זהות הגורם שחיבל במונה.....	360
118. נפסק לא אחת כי במערכת יחסים משולשת בין מזמין עבודה, קבלן ראשי וקבלן משנה, אין להכיר בקשר חוזי מחייב בין מזמין העבודה לבין קבלן המשנה.....	360
119. הפרה של חוזה המכרז.....	361